

d'aqueixes terres: «La pesta, aquey mal espantós / --- / als animals feia la guerra: / se morien pas tots, mes tots eren cascats / --- / El llop era pas més la bèstia tan crenyida / dels --- anyells / i la guilla, aqueixa coquina, / llurcava pas pus la gallina», Saisset (Passa-Tems, 1891, p. 6; Catal. d. R., 233); «Al cim d'un arbre un corb --- / amb un formatge al bec, se tenia quitllat; / engörmandida per la flaire, / una guilla s'apropa --- / —Bon dia, senyor corb etc.» (Fau-les de La Fontaine, ed. cit., p. 215). I el Rector de Sant Aniol continuava: «Mes avui, ja ho veieu --- la guilla ja no el respecta el sopluig del cau: avui ja el tempta la vostra pròpia hisenda, i cap de vosaltres --- està assegurat de no trobar-se d'anques al foc ---» (La Pury., p. 42).

Avui l'anoto a Talteüll, Sant Esteve del Monestir, Ceret, Torderes, Reiners, Finestret, Orbanya, i tot el Capcir (la Gilò a Formiguera, Roc de la Guilla a Ral damunt el congost de l'Aude, 1960). Igual a la Baixa Cerdanya, incloent-hi usos translàtics («Als de Guils els diuen gilòs perquè són molt guilles: tots són d'iglesia», Meranges, 1935). Segueix igual part deçà del Pirineu: a Vidrà i Besora (1954), StJoanAb. (1930). Cap a ponent, en el Berguedà, encara als pobles a l'esq. del Llobregat (Borredà i Castell d'Ala-reny), i àdhuc més a l'O. (en un poble que ja tomba pel vessant de l'Urgellet, encara em deien que usen més guineu però també guilla, 1964). En fi, tiran al S., guilla és encara el terme general al Lluçanès (Cau de la Guilla a StMartí d'Albars) i, naturalment, a totes les Guillerries (constatat fins a Espinelves, 1935), el nom de les quals significa precisament 'terres de guilles'. Vegeu també moixera de la guilla (MOIXA).

No silenciarié, és clar, les altres etimologies que han circulat, per bé que almenys em sembla que ha quedat establert l'existència d'un lligam amb els noms propis de persona, i dels dos noms entre ells. I per començar mostrem que el que s'ha pres, prejutjadament, com una variant més clara, i fins més etimològica, de guineu, no té en realitat cap importància. S'ha dit: alto, guinarda figura en Jordi de Sant Jordi!: «--- voluntat coarda / e-l simple anyell tinc per falsa guinarda / ---» (p. p. Lommatzsch, Prov. Liederbuch, p. 306), però tots sabem, que aquest poeta visqué en un ambient de llenguatge i poètica aprovençalats, decadents, artificials: és evident que aquest guinard/guinarda no és més que un pàllid i tardà reflex del nom viu guineu, en compromís amb el sinònim fr. i oc. renard/raimart, més prestigiós i més literari als seus ulls.⁷

En tot cas tot això té poca importància envist els tres grans i independents dominis dels mots guineu, guilla i renard, de les llengües comunes, literàries i antigues. Mai no he ignorat que hi ha hagut un guinaut en fonts franceses, més o menys esporàdic (Diez, God.), i que això ha tingut fins i tot alguna expansió cap al Llemosí (guinard «niais, cagnard, indolent») i algun parlar del N. d'Itàlia.⁸ Damunt bases tan flagues instituí M-Lübke (REW³, 9544) un article WINALD (NP germànic), deixant tranquilament la *é* catalana

(Ss. XIII-XV) sense explicar, i no diguem ja del gènere femení.

Però el mateix Spitzer iniciador de la idea (ASNSL CXXXVI, 103-4), aviat la retractà resoltament i des de llavors anà una mica esmaperdut (LexikK, 79) o insinuànt altres vagues connexions: amb *aguinar* 'renillar' (ARom. IX, 1925), i últimament semblava presentir la bona pista, citant (en l'estudi *Die Branche VIII des Roman de Renard*, ARom. XXIV, 1940, 230-3), una sèrie de noms de la guineu «provinents d'un tabú de la gent del camp i els caçadors, que mira de fer-se passar la por anomenant la ferotge salvatgina com si fos un amic» (d'aquí l'ús dels NPP *Marian*, *Pedro*, *Raginhard* etc.), i observant que no se n'ha d'exceptuar el fr. *renard*, que hauria estat aprofitat, preexistent, i no pas creat pel *Roman de Renard*.

En realitat els romanistes dels anys 1900 no s'havien adonat que els focus importants, i amb ressonància internacional i innovadora, aquí havien estat l'hispanic i el francès d'oil, car Occitània restà sobretot fidel al ll. VULPES/VULPECULA: *volp/volpelh*, *-ilh*, resten enterament generals en els trobadors (i vius fins avui a molts llocs); Castella innova també (*gulfara*, *zorra*, *raposa*); però és la literatura dels Lull i Eiximeis la que mostra iniciatives literàries i lingüístiques del mateix volum, i tanta o més embranzida, que la del Nord.

El *Llibre de les Bèsties* és una obra més reflexiva que les franceses. I les faules i eiximplis eiximenians etc. floreixen pertot en els nostres clàssics. El resultat és que també els noms creats per nosaltres tingueren alguna expansió més enllà dels Pirineus: ja hem vist allà la deformació de *guineld/guineu* en *guinald* (terminació més adotzenada i que l'atansava al *renard* de França); en el Roergue hi ha *rÿynal*, *Vayssier*; tirant més cap aquí, més a prop del català, es troba a Tolosa, com a la Vall d'Aran, el manlleu del català, pur i simple: *guinèu*, en el tolosà Goudouli (1600 i tants: *te vèn fa la guinèu* o *guignèu* «chòmer, ne rien faire», Doujat); a la «montagne» del Roergue, i potser algun altre punt llenguadocià, hi ha el derivat retrògrad *guèine* «renard», on observem l'*ei* de *reinard* i l'eliminació de la terminació *-eld*, *-ard*, de *guineu* i *reinard*, que els donava un aire de derivats.⁹

També sobre *guilla* s'ha anat esmaperdut. *AlcM*, molt seriosament, repeteix de Fouché (*Phon. Hi. Rouss.*, 94): «*guilla*, del germànic WIHSELA mateix [!] significat». Sembla irresponsable dir una cosa tan mancada de fonament, sense prendre's la molèstia de comprovar-la. No hi ha altre mot germànic (salvant a-al. ant. WIHSELA, al. *weichsel* 'cirera guinda' que ningú no voldrà ficar-hi) que l'a-al. ant. *wisula* (mod. *wiesel*, angl. *weasel*), que significa 'mostela'. ¿És seriós pensar que cap caçador, bosquerol ni pagès vagin pendre una guineu per una mostela?

El que ens toca fer constar és que també el cat. septentrional *guilla*, del nom de la Comtesa *Guista*, per dir 'guineu', va tenir alguna expansió transpirinenca: *guilo* f. per 'guineu' s'usa a Balagueres, en el Coserans (*Armanac dera Mountainho* 1931, p. 20) o